

AZ EURÓPAI ÖRÖKLÉSI RENDELET ELJÁRÁSJOGI INTÉZMÉNYEINEK ELEMZÉSE

*A hagyatéki vagyon jogi sorsának rendezésére irányuló egyes tagállami eljárások
összehasonlító vizsgálata*

Doktori értekezés tézisei
dr. Suri Noémi

Témavezető: Prof. Dr. Harsági Viktória
tanszékvezető egyetemi tanár

Budapest, 2017.
Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Jog-és Államtudományi Doktori Iskola

I. A kutatási feladat összefoglalása és célkitűzései

1. A kutatás aktualitása

Az Európai Unióban biztosított négy szabadság elve – különösen a tőke szabad áramlása – az uniós polgárok számára szabad utat nyitott más tagállamok területén található ingó és ingatlan vagyontárgyak szabad tulajdonszerzéséhez, melyek haláleset folytán történő átszállása és átadása, a jogutódlás eredményeként végbemenő tulajdonátszállás, a hagyatéki vagyon jogi sorsának rendezése mind az öröklésben érdekelt személyeket, mind az öröklési eljárásban közreműködő hatóságokat kihívások elé állítja. A nemzetközi elemet tartalmazó öröklési ügyekben megjelenő jogalkalmazási nehézségek kiküszöbölésének igénye már a XIX. században megjelent. Az öröklés intézményét meghatározó állami szabályrendszerek különbözőségeinek azonosítása, számbavétele, valamint e különbözőségekből eredő jogalkotói és jogalkalmazói nehézségek feloldásának intézményesített keretek közötti egyeztetési fórumává ekkor a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferenciák váltak. Az Európai Közösségben először 1998-ban a Tanács és a Bizottság az ún. Bécsi cselekvési tervben (Wiener Aktionsplan)¹ nyilvánította ki szándékát az Amszterdami Szerződésből nyert felhatalmazás alapján az öröklési jog területén egy közösségi szintű szabályozás megteremtésére.²

A 2000. évtől kezdődően egy célirányos egyeztetési mechanizmus indult közösségi szinten, melynek bázisát a 2002 novemberében nyilvánosságra hozott Német Közjegyzői Intézet összehasonlító tanulmánya, vagy más néven *Dörner/Lagarde tanulmány*³ képezte. A több mint egy évtizedet meghaladó tárgyalási folyamat eredményeként az EU Igazságügyminiszterek Tanácsa 2012. június 7-én egyetlen ellenszavazat mellett (Málta) fogadta el az Európai Parlament és a Tanács 650/2012/EU rendeletét (2012. július 4.) az öröklési ügyekre irányadó joghatóságról, az alkalmazandó jogról, az öröklési ügyekben hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az öröklési ügyekben kiállított közokiratok elfogadásáról és végrehajtásáról, valamint az európai öröklési bizonyítvány bevezetéséről (Továbbiakban: „öröklési rendelet”).

A rendelet Preambulum bekezdésében célként az uniós polgárok (a személyek) szabad mozgása előtti akadályok megszüntetésének részeként a határon átnyúló öröklési ügyekből fakadó nehézségek kiküszöbölését határozta meg.⁴ A (7) Preambulum bekezdés a belső piac megfelelő működésének eszközéként tekint egy olyan uniós szintű jogforrás megalkotására, mely egyrésztől biztosítja, hogy az uniós polgárok (örökhagyók) haláluk esetére rendezzék és meghatározzák ingó és ingatlan vagyonuk jogi sorsát, másrészt megteremti annak intézményesített kereteit, hogy az öröklésben érdekelt személyek hatékonyan tudják jogaikat gyakorolni az öröklési eljárás során. Az EUMSZ 81. cikkéből eredő felhatalmazás alapján az öröklési rendelet a tagállamokban alkalmazandó kollíziós, illetve joghatóságra vonatkozó szabályok összeegyeztetését, a bírósági és bíróságon kívüli ügyekben hozott határozatok tagállamok közötti kölcsönös elismerését és azok végrehajtását, valamint az örökösök,

---

¹ Aktionsplan des Rates und der Kommission zur bestmöglichen Umsetzung der Bestimmungen des Amsterdamer Vertrages über den Aufbau eines Raumes der Freiheit, der Sicherheit und des Rechts. ABI 1999 C 19/1.

² Lásd Bécsi cselekvési terv „Prioritäten und Maßnahmen” c. részében „[...] Dementsprechend müssen die Regelungen für Gesetzes- und Zuständigkeitskonflikte angeglichen werden, insbesondere in den Bereichen vertragliche und außervertragliche Schuldverhältnisse, Scheidung, Ehegüterrecht und Erbrecht. [...]”

³ Deutschen Notarinstitut in Zusammenarbeit mit Heinrich DÖRNER und Paul LAGARDE: Rechtsvergleichende Studie der erbrechtlichen Regelungen des Internationalen Privatrechts der Mitgliedsstaaten der Europäischen Union. forrás: http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/testaments_successions_de.pdf [letöltés ideje: 2015. január 3.] 328. pp. (Továbbiakban: „Német Közjegyzői Intézet Tanulmánya”).

⁴ Az öröklési rendelet (7) Preambulum bekezdés.

⁵ Az Európai Unió Működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, 2012. 10. 26. C 326/47.

hagyományosok, hagyatéki gondnokok és végrendeleti végrehajtók oldalról vizsgálva az igazságszolgáltatáshoz való tényleges hozzáférés biztosítását célozza.

2. A kutatás célkitűzései

Az értekezés alapvetően arra a kérdésre keresi a választ, hogy az öröklési ügyek jellegzetességéből eredően, az uniós jogalkotó által kiválasztott eljárásjogi intézmények útján, lehetséges-e a határon átnyúló öröklési ügyekben felmerülő eljárásjogi problémák tényleges kiküszöbölése. Az öröklési rendeletben szabályozott intézmények révén valóban hatékony eszköz van a jogalkalmazók kezében a hagyatéki vagyon jogi sorsának rendezése érdekében? Meglátásom szerint eljárásjogi szempontból vizsgálva, az öröklési rendelet alkalmazását megelőzően, a határon átnyúló öröklési ügyekben felmerült eljárásjogi nehézségek ugyanazon hagyaték tárgyában különböző (tag)államokban lefolytatott párhuzamos öröklési eljárások léte, megléte voltak visszavezethetők. Szűk nézőpontból vizsgálva a párhuzamos eljárások kiküszöbölésének igénye mind az öröklésben érdekelt személyek, mind az egyes eljárásokat lefolytató hatóságok (közhatalmi jogosítványokkal felruházott személyek) oldalról egyaránt elérendő kívánalom, tág nézőpontból szemlélve tagállami érdek. A párhuzamos öröklési eljárások létének okai véleményem szerint kettős gyökerűek, egyrészt az öröklés intézményének természetéből, az öröklést szükségszerűen meghatározó tényezőkből (nevezetesen a hagyatéki vagyonból, örökös(ök) vagy az örökhagyó személyéből) eredeztethetők, másodsorban a nemzetközi öröklési ügyekre irányadó tagállami kollíziós jogi és eljárásjogi szabályozásból származtak.

Az öröklést meghatározó egyes intézmények között tárgyi és személyi tényezők egyaránt jogalapot teremtettek ugyanazon hagyatéokra nézve különböző tagállamokban lefolytatott öröklési eljárásoknak. Tárgyi tényezőként az örökhagyó hagyatékát képező különböző tagállamokban fekvő ingatlan és ingó vagyontárgyak, személyi tényezőként az örökhagyó és az öröklésben érdekelt személyek állampolgársága, szokásos tartózkodási helye és lakóhelye, valamint az elhalálozás helye úgyszintén e jelenség kiváltó indokai lehettek. Nemzetközi elemet tartalmazó öröklési ügyekben az örökhagyó személyéhez köthető tényezők között az örökhagyó állampolgársága (domicile-je), szokásos tartózkodási helye és az elhalálozás helye egyaránt meghatározó elem. Amennyiben az örökhagyó többes állampolgársággal rendelkezett, utolsó szokásos tartózkodási helye nem abban a tagállamban volt, melynek állampolgárságával rendelkezett, az örökhagyó nem az állampolgársága szerinti tagállamban halálozott el, vagy az örökhagyó utolsó szokásos tartózkodási helye nem esett egybe a hagyatéki vagyontárgyak fekvési helyével, e tényezők mindegyike egyaránt megalapozhatta különböző tagállamokban egy-egy öröklési eljárás megindítását.

Az öröklésben érdekelt személyek oldaláról vizsgálva, amennyiben az öröklésben érdekelt személyek szokásos tartózkodási helye nem esett egybe az örökhagyó utolsó szokásos tartózkodási helyével, vagy az örökösök, hagyományosok szokásos tartózkodási helye különböző tagállamban volt, úgyszintén nagy volt a valószínűsége különböző tagállamokban indult öröklési eljárásoknak.

Kérdésként merült fel bennem, mire vezethető vissza az együttműködési megállapodások párhuzamos eljárások valódi kiküszöbölését érintő sikertelensége? Meglátásom szerint a lebontás előtti akadályok több tényező együtt hatására vezethetők vissza. A tagállamok szintjén vizsgálva a párhuzamos öröklési eljárások kiküszöbölésének igénye ütközött az állam szuverenitásának megtartására irányuló védelmi mechanizmussal. Ennek az ellentétnek a legfőbb megnyilvánulásai az állami joghatósági rendszer kereteinek minél szélesebbre szabásában (az egyes joghatósági okok számának folyamatos bővítésével) határozhatók meg. Egyértelműen tagállami érdekként azonosítható a kizárólagos joghatósági szabályok alkalmazása – belföldi hagyatéokra lefolytatható öröklési eljárás az örökhagyó

állampolgárságától és szokásos tartózkodási helyétől függetlenül –, úgyszintén az örökgyó állampolgárságához vagy (utolsó) szokásos tartózkodási helyéhez kapcsolt (kötött) joghatóság a hagyatéki vagyron fekvési helyétől függetlenül.⁶ Az öröklésben érdekelt személyek oldaláról vizsgálva a lebontás előtti akadályok több érdek egyidejű ütközésére vezethetők vissza. Elsődleges frontként az örökgyó és az öröklésben érdekelt személyek közötti érdekkonfliktus emelhető ki. A probléma az örökgyó végintézkedési szabadságának tartalma és terjedelme köré koncentrálódik. Mit foglal magában a végintézkedés szabadsága? Az örökgyó végakarata csak az öröklésre irányadó jog meghatározására irányulhat, vagy magában foglalja a hagyatéki átadására irányuló eljárás meghatározását is? Azáltal, hogy az örökgyó végintézkedésében az alkalmazandó jogon felül, vagy az alkalmazandó jog meghatározásával a hagyatéki átadásában (az öröklési eljárást lefolytató) eljáró hatóságot is kijelölheti, kiaknázza a nemzetközi elemet tartalmazó öröklési ügyekben felmerülő *forum shopping* lehetőségét. A kedvezőbb jogi helyzet keresésének a lehetősége mint az öröklésben érdekelt személyek oldalán felmerülő érdek feszült egymásnak az örökgyó végintézkedésének szabadságával. Az érdekkonfliktusok második frontja az öröklésben érdekelt személyek jogainak ütközésében ragadható meg. Amennyiben az örökösök különböző tagállamokban rendelkeztek szokásos tartózkodási hellyel, lakóhellyel, vagy különböző tagállamok állampolgárai voltak, a párhuzamos eljárások megindításának lehetőségén felül az egyes örökösök oldalán felmerülő kedvezőbb jogi helyzet megtalálására vonatkozó igény is ütközőpontként jelentkezhetett.

A kutatás kezdeti fázisától, az európai öröklési rendelet eljárásjogi intézményeinek vizsgálata során kérdésként merült fel bennem, hogy a rendelet milyen hatást gyakorol a tagállami öröklési eljárásokra? Az eljárásjog oldaláról vizsgálva hol vannak a határai a jogegységesítést magába foglaló rendeleti jogalkotásnak? A tagállamok eltérő öröklési (anyagi) jogi szabályait, a különböző törvényes öröklésre irányadó szabályokat, az abszolút szerkezetű vagyoni jogviszonyok meghatározásának (dologi jog) különböző megközelítését érinti-e a rendeleti szabályozás? Amennyiben igen, ez milyen hatást gyakorol a tagállami öröklési eljárásokra? Az egyes öröklési eljárásoknak öröklésben betöltött (különböző) funkciójában a rendeleti jogalkotás eredményez-e változást? Vagy a hagyatéki vagyron jogi sorsának rendezésére irányuló eljárásokat érintetlenül hagyja-e? E kérdések megválaszolásához az értekezést az alábbi gondolatmenet mentén építettem fel.

II. A kutatás módszere és forrásai

Az értekezés szerkezetében két részre oszlik. Az első gondolati egység középpontjában az európai öröklési rendelet eljárásjogi intézményeinek kritikai elemzése áll. A disszertáció második szerkezeti egysége az összehasonlító kutatás eredményeinek bemutatását célozza. A Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferenciák egyeztető tárgyalásainak eredményeként megállapíthatóvá vált, hogy a határon átnyúló öröklési ügyekre irányadó tagállami rendelkezések összehangolása a jogterület *interdiszciplinális megközelítését* feltételezi, melyben kollíziós jogi és polgári eljárásjogi normák egyaránt szerepet kell, hogy kapjanak. A jogterület, a vizsgálat alá vett intézmény e sajátosságának figyelembe vétele az európai öröklési rendelet szabályozási metódusában tisztán kimutatható. Az értekezés első szerkezeti egysége az európai öröklési rendeletet meghatározó rendezőelvek feltárásával indít, mely során az értekezés *interdiszciplinális megközelítési módot* alkalmaz.

A rendelet vizsgálat alá vett intézményei *elemző-leíró módszer révén kritikai szemléletű elemzés* tárgyát képezik. Az értekezés kezdeti interdiszciplinális megközelítési módja a normaszöveg vizsgálata során az eljárásjogi intézmények feltárására összpontosít (joghatóság, perfüggőség és az összefüggő eljárások, határozatok és közokiratok elismerése és

---

⁶ Legyen adott tagállamnak joghatósága a belföldön fekvő valamennyi hagyatéki tárgyra, valamint belföldön elhalálozott külföldi örökgyó hagyatéki vagyontárgyainak minél szélesebb körére.

végrehajthatósága, az európai öröklési bizonyítvány intézménye), a kollíziós szabályok bemutatása az eljárásjogi szabályok alapját képező intézmények viszonylatában (a joghatóság és az alkalmazandó jog kölcsönhatása) valósul meg.

Az értekezés második szerkezeti egysége az öröklési rendelet tagállami jogrendszerekre gyakorolt hatásainak bemutatását célozza. Így a második logikai egység az *összehasonlító elemzés* eszköztárával él. Álláspontom szerint a tagállami jogrendszerekben az öröklési eljárás jelentőségét, funkcióját és szerepét a *hagyaték átszállásának és megszerzésének módja* alakítja. A polgári anyagi jogi és polgári eljárásjogi szabályok egymást kiegészítő jelleggel teszik lehetővé, hogy az öröklésben érdekelt személyek megszerezzék – jogutódlás révén – a hagyaték őket megillető meghatározott hányadát, és e tulajdonszerzést megállapító eljárás révén alapját képezhetik jogaik közhitelű nyilvántartás(ok)ba történő bejegyzéséhez.

Az értekezésben az öröklési rendelet területi hatályára tekintettel a *kontinentális jogrendszer* országai kerülnek elemzés alá, melyben a *latin* és a *germán jogcsalád* államai egyaránt képviselthez jutnak. Az egyes jogcsaládok közül a választást a hagyaték átszállásának módja vezérelte. A hagyaték átszállásának eltérő módjai, a tulajdonszerzés különböző feltételeinek bemutatása révén megállapíthatóvá válhat az egyes tagállamokban a polgári eljárásjogi szabályozás öröklésben betöltött szerepe és terjedelme.

Az egyes jogrendszerekben az *öröklési eljárás létét*, szerepét, jelentőségét és súlyát a hagyaték átszállásának módját meghatározó öröklési anyagi jog alakítja. Az értekezés döntően az örökléssel összefüggő eljárásjogi kérdések feltárását végzi, emellett azonban *kiegészítő és értelmező jelleggel* az eljárásjogi intézmények által szükségszerűen felölelő anyagi jogi rendelkezéseket is bemutat. Figyelembe véve a jogcsaládok különbözőségéből fakadó rendszerbeli eltéréseket az egyes országok öröklési eljárásának vizsgálatát *azonos szempontrendszer* mentén a *folyamat-szemlélet elveinek megtartásával*⁷ valósítom meg, melyben:

- a.) az öröklési eljárásnak az öröklésben betöltött jelentőségét, a hagyaték átadásában és megszerzésében, tulajdonátszállásban betöltött funkcióját,
- b.) az öröklési eljárásban közreműködő hatóságok és közhatalmi jogosítványokkal felruházott személyeknek a hagyatéki vagyon jogi sorsának rendezésében betöltött feladatát,
- c.) az öröklési eljárás eredményeként kibocsátott határozatokat és egyéb okiratokat elemzem és értékelem.
- d.) A tagállami öröklési eljárások jellegzetességeinek bemutatását a tisztán belföldi tényálláson alapuló öröklési ügyekben irányadó szabályozáson felül a nemzetközi vonatkozású öröklési jogi rendelkezések viszonylatában tágítom ki. Ezzel célom a *lex successionis*-t meghatározó kapcsolóelvek, a joghatóságra, a bírósági határozatok és egyéb okiratok elismerésére és végrehajthatóságára irányadó azon tagállami szabályok feltárása, melyek lehetővé teszik párhuzamos öröklési eljárások indíthatóságát. A határon átnyúló öröklési jogi rendelkezések tagállami szabályozását kollíziós jogi intézmények (alkalmazandó jog) viszonylatában világítom meg, ugyanakkor a nemzetközi magánjogi szabályozás bemutatásának terjedelmét az eljárásjog által szükségszerűen érintett intézményekre (jogválasztás) korlátozom.

---

⁷ Az öröklési eljárásnak a hagyatéki vagyon jogi sorsának rendezésében betöltött tagállamonként eltérő szerepe miatt az értekezés nem kísérel meg feltárni az egyes öröklési eljárások valamennyi szakaszát, ugyanakkor a vizsgálat alá vett szempontok mentén az eljárásokat meghatározó intézmények révén törekszem a párhuzamos eljárások indokaira rávilágítani.

A kutatási feladat során a *forrásgyűjtés módját* a klasszikus adatgyűjtés (könyvtárakban és intézményekben való kutatás) és a modern technika által megteremtett informatikai lehetőségek kiaknázása (internetes adatbázisok) egyaránt részét képezte. A választott témára tekintettel a kutatómunka során a határon átnyúló öröklési ügyek, elsősorban európai szintű jogalkalmazói kihívásait feltáró monográfiák, kommentárok, a téma aktualitására reflektáló konferenciák eredményeként születendő konferencia- és tanulmánykötetek, folyóiratokban megjelenő szaktanulmányok feldolgozására, valamint az egyes szakirodalmi értékelések ütköztetésére törekedtem. Az öröklési jog európaizálásának folyamatát bemutató és értékelő irodalom összegyűjtéséhez a Max Planck Institut für ausländisches und internationales Privatrecht (Hamburg), a Swiss Institute of Comparative Law (Lausanne) és a European University Institute (Firenze) könyvtáraiban folytattam kutatásokat.

Az összehasonlító elemzés alapjait képező források beszerzéséhez az egyes országokban folytatott rövidebb tanulmányutak segítettek hozzá. Az értekezés szerkezetének kialakítása során feladatként tűztem a *kontinentális jogrendszer* országai közül mind a *latin*, mind a *germán jogcsalád* egy-egy állama öröklési eljárásának feltárását, melyhez az Universitát Regensburg (Németország, Regensburg), Universitát Wien (Ausztria, Bécs), University of Groningen (Hollandia, Groningen) és a European University Institute (Olaszország, Fiesole) eljárásjogi intézeteiben végzett forrásgyűjtés útján igyekeztem a német, az osztrák, a holland és az olasz fejezetekhez megfelelő jogirodalmi háttérhez hozzáférni.

III. A KUTATÁS EREDMÉNYEINEK ÖSSZEFOGLALÁSA ÉS HASZNOSÍTHATÓSÁGÁNAK LEHETŐSÉGEI

1. A kutatás eredményeinek összefoglalása

Az értekezés következtetései az európai öröklési rendelet elemzésében

I. A hagyaték egységének elve mint a párhuzamos eljárások kiküszöbölésének eszköze

Az európai öröklési rendelet a hagyaték jogának meghatározását a hagyaték egységének elvére építette fel. Véleményem szerint e kapcsolóelv választásával a tagállamok a párhuzamos öröklési eljárások kiküszöbölésének alapját teremtették meg. E kapcsolószabály által uniós szinten deklarálásra került, hogy az örökhagyó hagyatéka az örökhagyó állampolgárságától, a hagyatéki vagyon jellegére (ingó, ingatlan, vagyoni értékű jog) és fekvési helyére tekintet nélkül egységként kezelendő, egyetlen eljárás keretében és egyetlen alkalmazandó jog alá rendelésével kerüljön sor a jogi sorsának rendezésére.

II. Szokásos tartózkodási hely fogalma

A rendelet sem a joghatóság, sem az alkalmazandó jog tekintetében nem adott egy egzakt fogalom-meghatározást az örökhagyó szokásos tartózkodási helyére nézve. Az eljárásjog oldaláról vizsgálva – tekintettel az egyes tagállamokban az öröklési eljárásoknak az öröklésben és a hagyatéki vagyon jogi sorsának rendezése betöltött különböző funkciójára – véleményem szerint nem alkotható egy általános, valamennyi tényállási elemre ráilleszthető meghatározás. Ugyanakkor az egyes tényállások megítélése során a szokásos tartózkodási hely elvét az öröklést és az öröklési jogi jogviszonyt meghatározó tényezők figyelembevételével kell értelmezni. A letelepedés szándéka, az örökhagyó szociális, családi és munkakapcsolatainak, életvitelének központja mint a szokásos tartózkodási hely általános fogalmát megtestesítő tényezőkön felül a kapcsolóelv öröklési ügyekben való meghatározása során, a hagyatéki vagyon döntő többségének fekvése, az elhalálozás helye, az öröklésben érdekelt személyek tartózkodási helye egyaránt releváns tényezőként figyelmet érdemel.

III. A végintézkedési szabadság

Az európai jogalkotó az örökhagyó végintézkedési szabadságának terjedelmét a tagállami öröklési anyagi jogba való beavatkozás nélkül, a kollíziós jogi és eljárásjogi szabályozás összehangolásával valósította meg. Az örökhagyó végintézkedési szabadsága anyagi jogi korlátjának a jogválasztás intézménye alkalmazhatóságának behatárolása értékelhető. A rendeleti szabályozás az örökhagyó számára egy korlátozott jogválasztás lehetőségét teremt meg, mely az alkalmazandó jogra irányadó szabályok között annak a jognak a választását foglalja magába, amelynek a jogválasztáskor vagy halálakor az örökhagyó állampolgára. A jogválasztás terjedelme kizárólag az alkalmazandó jogra korlátozódik, és nem irányulhat a hagyatéki vagyon jogi sorsának rendezésére joghatósággal rendelkező fórum megválasztására. Másik oldalról vizsgálva, kiküszöbölve az örökhagyó és az öröklésben érdekelt személyek közötti érdekkonfliktust a rendelet az öröklésben érdekelt személyeket ruhazza fel az eljáró fórum megválasztásának lehetőségével a joghatóságról való megállapodás intézményének a rendelet joghatósági rendszerébe illesztésével. E rendezőelv alapján a végintézkedés szabadságát az örökhagyót megillető korlátozott jogválasztás és az öröklésben érdekelt személyek joghatóságról való megállapodása „szorítja korlátok közé”.

IV. A joghatóság és az alkalmazandó jog azonos kapcsoló szabály mentén történő meghatározásának eredménye

Az értekezés a joghatósági szabályok kritikai elemzését *a rendelet által kitűzött szabályozási elv* – a joghatóság és az alkalmazandó jog azonos kapcsolószabály mentén történő meghatározása által biztosítva, hogy a fórum a saját anyagi jogát alkalmazza – viszonylatában végezte el. Az öröklési rendelet 3-15. cikkeiben felállított joghatósági rendszere egy következetes, és több oldalról végig gondolt, gyakorlati problémák lehetséges megelőzését és kiküszöbölését célzó szabályozási koncepció képét mutatja, ugyanakkor véleményem szerint több elemével eltér és szembe megy a rendelet fő szabályozási metódusával: bár az öröklési rendelet a *joghatóság és az alkalmazandó jog* párhuzamos szabályozásával, az örökhagyó szokásos tartózkodási helyének mint egyetemes kapcsolóelvnek mind a joghatóságnak, mind az alkalmazandó jognak általános és kiinduló kapcsolóelvévé deklarálásával azt kívánta biztosítani, hogy a bíróság saját anyagi jogát alkalmazza, mégis a jogválasztás lehetőségének teret engedve, az elv kereteit áttöri. A kiegészítő joghatóság szabálya között biztosított *lex rei sitae* elve a hagyaték feldarabolásának koncepcióját alapozza meg: már a jogválasztás révén az állampolgárság elvének rendeletbe történő beillesztése is „veszélyes jogalkotói lépésnek” tekinthető, s visszaélésekre adhat okot a hagyaték egységének elve áttörését illetően, ugyanakkor a 10. cikk (2) bekezdésének alkalmazása egyértelműen a hagyaték feldarabolásának koncepcióját alapozza meg.

V. A joghatósági szabályozás értékelése

Véleményem szerint a rendelet joghatósági szabályai megteremtik a lehetőségét valamennyi tagállamban elérendő „öröklésjogi döntési harmónia” megvalósításának. A rendelet egyensúlyt teremt a tagállamok területén fekvő hagyatéki vagyontárgyak jogi sorsának rendezése érdekében felhívható joghatósági szabályok alkalmazhatóságának és a párhuzamos eljárások indíthatóságának kiküszöbölését célzó zárt joghatósági rendszer iránti igény együttes megvalósíthatósága között. A kiegészítő joghatóság és a forum necessitatis szabályainak rendeletbe történő emelésével az európai jogalkotó eleget tesz a tagállamok oldaláról jelentkező azon igénynek, hogy az örökhagyó utolsó szokásos tartózkodási helyének hiányában is rendezhetővé váljon adott tagállam területén fekvő hagyatéki vagyon jogi sorsa. Ugyanakkor koordinált joghatósági rendszert hivatott előmozdítani a joghatósági szabályok alkalmazhatóságának korlátok közé szorítása.⁸ A (30) Preambulum bekezdés célkitűzését teljesítve („Annak biztosítása érdekében, hogy valamennyi tagállam bíróságai – ugyanazon az alapon – joghatóságot gyakorolhassanak [...]”) a rendelet hierarchikus sorrendben tartalmazza a kiegészítő joghatósági szabály alkalmazását lehetővé tévő joghatósági okokat.

A rendelet joghatósági szabályai a párhuzamos öröklési eljárások indíthatóságának szabnak gátat, megkönnyítve ezáltal a jogalkalmazó (bíróság, közjegyző) számára a tényállás megállapítását (pl.: hagyatékhoz tartozó vagyontárgyak jogi sorsának egységes számbavétele és rendezése, az örökösök jogállásnak tisztázása, örökségről való lemondás, kötelesrész kiadása). A joghatósági rendszerbe illesztett kikötött joghatóság szabálya vélelmezhetően visszafogja majd az örökösöket abban, hogy az egymásnak ellentmondó, esetlegesen ütköző tagállami joghatósági szabályokat – kedvezőbb jogi helyzet visszaélésszerű keresésének érdekében – használják fel.

---

⁸ Lásd (30) Preambulum bekezdés szabályát.

VI. A perfüggőség és az összefüggő eljárások szabályozásának értékelése

Látszólag a 14., 17. és 18. cikkek bekezdései széles körben kívánják biztosítani azonos felek között ugyanabból a ténybeli alapból származó ugyanazon jog iránt különböző tagállamok bírósági előtt indult párhuzamos eljárások elkerülését, valamint összefüggő eljárások esetén ellentmondó határozatok meghozatalának elkerülését, valójában nyitva és érintetlenül hagyják harmadik államban induló eljárások kérdését.⁹ A rendelet a joghatósági koordináció, a perfüggőség intézménye és az összefüggő eljárásokra előirányozott szabályok révén kísérel meg párhuzamos eljárások indíthatóságának kiküszöbölését, ugyanakkor e „zárt rendszer” határai csak a rendelet tagállamaira vonatkoznak. A perfüggőség körében a szabályozás hiányosságaként emelhető ki, hogy a rendelet nem ad iránymutatást azokra az esetekre, amikor az eljárások megindítására különböző bíróságok előtt azonos időpontban egyidejűleg kerül sor. Meglátásom szerint megfontolásra érdemes lenne a perfüggőségi szabályok körében a Brüsszel-Ia. rendelet bíróságok egymás közti tájékoztatására irányadó rendelkezésének [29. cikk (2) bekezdése] öröklési rendeletbe történő átemelése is. Ugyanígy mintaként szolgálhatna a kizárólagos joghatóságot eredményező kikötött joghatóság intézményének a joghatóság megállapítására vonatkozó szabálya (Brüsszel-Ia. rendelet 29. cikk (1) bekezdése és 31. cikk (2) bekezdése).

VII. Bírósági határozatok elismerése és végrehajthatósága

A jogalkalmazás oldaláról vizsgálva a nemzetközi elemet tartalmazó öröklési ügyekben hozott bírósági határozatok elismerése és végrehajtása körében az öröklési rendelet mérőföldkönek tekinthető. Az értekezésben vizsgálat alá vett államok többségének kollíziós jogi és polgári eljárásjogi szabályozásában az öröklési ügyekben hozott bírósági határozatok elismerésére és végrehajtására nézve a rendelet alkalmazását megelőzően nem volt önálló szabályozás, a jogalkalmazóknak a polgári (és kereskedelmi) ügyekben hozott határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó rendelkezéseket kellett irányadónak tekinteni. A rendelet a nemzetközi elemet tartalmazó öröklési ügyekben hozott (bírósági) határozatok elismerésére és végrehajtására nézve egy olyan zárt rendszer megteremtését célozza, amelyben az elismerés és a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás szabályozását – felváltva a korábbi tagállami jogszabályokat – uniós szintre emeli, a végrehajtás foganatosítása továbbra is a tagállami jog alapján történik.¹⁰ A bíróságok határozatok elismerésére és végrehajtására irányadó rendeleti szabályozás jogtechnikai megoldásának középpontjában a koordináció áll: a rendeleti szintű jogforrásból eredő jogegységesítő szabályozás az elismerés formájára, az elismerés megtagadási okokra, és az *exequatur eljárás* feltételeinek meghatározására irányul, ezáltal biztosítva a külföldi határozatokhoz kapcsolódó joghatások belföldön történő (egységes szempontok szerinti) érvényesülését. A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásban, valamint a jogorvoslati eljárásokban a rendelet az eljáró hatóságok kijelölése során a tagállami jognak enged teret.

Az elismerés körében kiemelendő, hogy az európai jogalkotó az elismerés során figyelembe veendő joghatások között az anyagi jogerőhatás és a praeklúziós hatás mellett az alakító hatás figyelembe vételének szükségességét is a tagállamok kötelezettségévé tette. A rendelet a külföldi ítéletbe foglalt anyagi jog alkalmazhatóságát a dologi jogok egymáshoz igazításának kötelezettsége által teszi lehetővé.

---

⁹ Mi történik abban az esetben, ha a 10. cikk által biztosított valamely kiegészítő joghatóság alkalmazása révén bár az örökhagyó szokásos tartózkodási helye elhalálozásának időpontjában nem valamely tagállamban található, de a rendelet 10. cikk (1) vagy (2) bekezdése révén a rendeletben részes valamely tagállam megállapítja joghatósága fennálltát, ugyanakkor ezzel párhuzamosan az örökhagyó utolsó szokásos tartózkodási helye szerinti harmadik államban is sor kerül öröklési eljárás lefolytatására?

¹⁰ Ez alól kivételt jelentenek a végrehajtás felfüggesztésére és a biztosítási intézkedésekre vonatkozó rendelkezések.

Az értekezés a IV. fejezet szabályozásának elemzése körében arra mutatott rá, hogy a (bírói) határozatok elismerésére és végrehajtására irányuló rendelkezések célzott tárgya a polgári peres és nemperes eljárásban született határozatok elismerése és végrehajtása. A rendelet tág fogalom-meghatározásából eredően a IV. fejezet tárgyi hatálya alá sorolható határozatok egyaránt magukba foglalják az ipso iure öröklési elven alapuló jogrendszerek nemperes eljárásaiban hozott megállapító határozatokat, csakúgy, mint az aditionális öröklési rendszerek nemperes eljárásaiban hozott jogalakító határozatokat.

Véleményem szerint a hagyatéki perben hozott ítéletek a kereseti kérelem fajtája szerint három csoportra oszthatók: a.) megállapító (pl.: végrendelet érvényességének vagy végrendelet érvénytelenségének megállapítása iránti per), b.) jogalakító (pl.: öröklési szerződés megszüntetése iránti per), c.) marasztaló ítéletek (pl.: hagyatéki hitelezői igény; természetben vagy nem természetben kiadni igényelt kötelekrés iránti igény; kötelmi hagyomány kiadása iránti igény tárgyában indult per). Meglátásom szerint megállapító ítéletek elsődlegesen az ipso iure elven gyökerező öröklési jogi rendszerekben születnek, jogalakító ítéletnek aditionális öröklési rendszerben van központi szerepe, marasztaló ítéletek pedig valamennyi jogrendszerben a hagyatéki terhek kielégítése tárgyában született ítéletek.

A szabályozás kritikájaként róható fel, hogy az öröklési rendelet ugyan önálló cikkben foglalkozik a részleges végrehajthatóság kérdésével,¹¹ ugyanakkor a részleges elismerés lehetősége, esetleges kizárása a normaszövegben nem került rögzítésre.

Az öröklési rendelet előremutató érdeként emelhető ki, hogy – túllépve mind a Brüsszel-I. rendelet, mind a Brüsszel-Ia. rendelet szabályozásán – az (58) Preambulum bekezdés a közrendi záradékra történő hivatkozás lehetőségét korlátok közé szorítja.

A végrehajthatóságra vonatkozó előírásokban egyértelműen nyomon követhető a rendelet azon szabályozási módszere, hogy a fórum a saját jogát alkalmazza. Az *exequatur* eljárást lefolytató bíróságok hatásköri és illetékességi szabályai, a jogorvoslat, az eljárás felfüggesztése, az ideiglenes intézkedések mellett az alkalmazandó jog (*lex fori*) meghatározására is sor került.

A jogorvoslati eljárás felfüggesztésére vonatkozó szabályozás (53. cikk) pozitívumaként emelhető ki, hogy míg a Brüsszel-I. rendelet a felfüggesztés feltételeként jogorvoslati kérelem benyújtását, illetve a jogorvoslat benyújtására nyitva álló határidő le nem teltét szabja, addig az öröklési rendelet a felfüggesztés feltételeként a határozat eredeti tagállam szerinti végrehajthatóságának felfüggesztését írja elő.

VIII. Az egyéb közokiratokra vonatkozó következtetések

Az öröklési rendelet érdeként tekinthető, hogy szabályozásában elhatárolja a határon átnyúló öröklési ügyekben hozott bírósági határozatok és kiállított egyéb közokiratok elismerésére (elfogadására) és végrehajtására irányadó rendelkezéseket. Az értekezés megközelítése szerint a rendelet V. fejezete a hagyatéki vagyoni jogi sorsa rendezésének eredményeként kiállított egyéb közokiratok határon átnyúló elfogadására nézve irányadó, ezt támasztja alá a bírósági egyezségekre vonatkozó 61. cikk fejeztben történő elhelyezése is. E koncepció kulcselemként deklarálásra került a közokirat autonóm fogalma, mely a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés körében elfogadott rendeletek közokirat definíciójával összhangban áll.

Az eljárásjogi szabályozáson végig tekintve a rendelet a legtöbb nyitott kérdést az közokiratokra irányadó rendelkezésekben hagyja. A normaszöveg taxatíve nem mondja ki, hogy a közokiratok bizonyító erejének megítélése kapcsán a *lex fori* vagy a *lex causae* kapcsolódva az irányadó, azonban a közokiratok megtámadására vonatkozó szabályozás révén mégis nyilvánvalóvá válik az európai jogalkotói szándék. A rendelet a közokiratok *alaki*

¹¹ A rendelet 55. cikke lehetővé teszi, hogy részítéletek, valamint határozatok egyes részeire is kérelmezhető legyen az *exequatur* eljárás lefolytatása.

bizonyító ereje tekintetében a *lex fori elvének*, az *anyagi bizonyító erő* tekintetében a *lex causae* elvének enged teret. Hasonló megosztottság érvényesül a közokiratok megtámadását illetően is: A közokiratok valódiságának megtámadására a *lex fori*, a közokiratokba foglalt jogállás vagy jogviszony megtámadására a *lex causae* lesz irányadó. Az elfogadó államban a közokirat (alaki) bizonyító erejének terjedelmét a származási állam eljárásjoga határozza meg.

IX. Az európai öröklési bizonyítvány intézményének kihatásai

Az európai szerzők többsége az öröklési rendelet valódi *nóvumaként* az öröklési ügyekben kiállított európai szintű okirat megteremtését hangsúlyozzák. Meglátásom szerint a tagállamok az európai öröklési bizonyítvány intézményének bevezetése révén egy európai öröklési eljárás megteremtésének, kialakításának szükségességét küszöbölték ki. Az egyes öröklési eljárások lefolytatásának szabályozása (az eljárás menete, hatáskör, illetékesség, határidők, az eljárás eredményeként kiállított határozatok és egyéb okiratok) a rendelet alkalmazását követően is tagállami szuverenitási kérdés, ugyanakkor a bizonyítvány kiállítása révén, szükségtelenné válhat azonos hagyaték részét képező, különböző (tag)államokban fellelhető, ingó és ingatlan vagyontárgyakra nézve az öröklésben érdekelt személyek jogállásának tisztázására irányuló öröklési eljárások (külön-külön történő) lefolytatása. A rendeletnek nem célja a tagállami öröklési bizonyítványok intézményének felváltása, azonban az értekezésben vizsgált országok *okiratainak azonos funkcióján, rendeltetésén és joghatásain végig tekintve*, az európaizálódás további várható tendenciájaként az európai öröklési bizonyítvány háttérbe fogja szorítani azon tagállami bizonyítványokat, amelyeket külföldi felhasználás céljából állítanak ki (és a bizonyítvány nem a tulajdonszerzés eszköze). Bár az európai öröklési bizonyítvány hatékony eszköz lehet az öröklésben érdekelt jogállás más tagállamban történő igazolása – az öröklésből eredő jogosítványok gyakorlásának elősegítése – során, ugyanakkor nem képes maradéktalanul áthidalni a különböző tagállami örökléssel összefüggő jogrendszerbeli különbségeket, és az európai öröklési bizonyítvánnyal történő joggyakorlás a jövőben vélhetően „megágyaz” majd egyéb, a rendelet által életre hívott jogintézmények, eljárások – dologi jogok egymáshoz igazítása – szükségzerű alkalmazásának.

Összehasonlító kutatás eredményeinek összefoglalása

I. A kutatási feladat során vizsgálat alá vett országokban a *hagyaték átszállásának és megszerzésének módját* az öröklési anyagi jog határozza meg, és a polgári eljárásjog „szolgáló leányként” az anyagi jog által determináltan alakítja az eljárásjogi *szabályozás szükségességének terjedelmét*.

II. A polgári anyagi jogi és polgári eljárásjogi szabályok egymást kiegészítő jelleggel teszik lehetővé, hogy az öröklésben érdekelt személyek megszerezzék – jogutódlás révén – a hagyaték őket megillető meghatározott hányadát, és e tulajdonszerzést megállapító közhitelesítésre irányuló eljárás révén jogalapot szerezhetnek jogaik nyilvántartás(ok)ba történő bejegyzéséhez.

III. Az összehasonlító vizsgálat eredményeként megállapíthatóvá vált az öröklési eljárás fogalma. Az *öröklési eljárás* az örökhatározó vagyonának számbavételére és összegzésére, öröklésben érdekelt személyek jogállásának, valamint az örökléssel összefüggő jogok és igények tisztázására, megállapítására és közhitelű tanúsítására irányuló nemperes eljárás, melyben hatóság (bíró) vagy közhatalmi jogosítványokkal felruházott szerv vagy személy (közjegyző) eljárásának eredményeként a hagyaték átadásra kerülhet.

IV. A tagállami (polgári eljárásjogi) szabályozásban az öröklési eljárás funkcióját, szerepét és jelentőségét – az anyagi jog által meghatározott – a hagyaték átszállásának és megszerzésének módja alakítja. Az azonos gyökerekből eredő rendezőelv ellenére a kontinentális jogrendszer országaiban az öröklési eljárás funkcióját tekintve eltérés mutatható ki az egyes államokban. Míg Németországban, Hollandiában és Magyarországon az öröklési eljárás elsősorban az örökös minőség deklarálására irányul, addig Ausztriában ezen felül a tulajdonszerzés törvény által előírt feltétele.

V. Az öröklési eljárás lefolytatására nemperes eljárás keretében bíróság és/vagy közjegyző jogosult. Az értekezés által vizsgált latin típusú közjegyzőséghez tartozó országok, melyben a közjegyzőség „az állam igazságszolgáltatási funkciójának egyik végrehajtójaként hatósági jogalkalmazói tevékenysége”¹² körében vesz részt a hagyaték átadásában két csoportba sorolhatók: az öröklési eljárás lefolytatását a.) kizárólagos közjegyzői hatáskörbe delegáló országok (Hollandia, Magyarország, Olaszország), b.) a bíróság és a közjegyzőség közötti hatásköri megosztottságba utalt ország (Ausztria). A latin típusú közjegyzőséghez tartozó országok közötti eltérés véleményem szerint az öröklési eljárás tagállami funkciójából eredeztethető. Míg az öröklési eljárást tisztán közjegyzői hatáskörbe utaló országokban az öröklési eljárás az örökös minőség megállapítására és tanúsítására irányul, addig a bíróság és közjegyzőség közötti hatásköri megosztottság oka az öröklési eljárás tulajdonszerzésben betöltött jelentősége és szerepe.

VI. Az értekezésben vizsgálat alá vett országokban az öröklési eljárásban nélkülözhetetlen szerepe van a közhatalmat gyakorló vagy közhatalmi jogosítványokkal felruházott személyeknek. Eljárásuk eredményeként válik lehetővé az örökös minőség tisztázása és megállapítása, ezáltal a hagyatéki vagyon megszerzése.

VII. Az öröklési eljárás lezárásaként vagy eredményeként kiállított okiratok tekintetében is egyre nagyobb szerepe van az örökös minőség tanúsítására irányuló bizonyítványoknak. Elnevezésétől függetlenül valamennyi okirat közös jellemzője: a.) bizonyító erővel rendelkező, b.) deklaratív természetű, c.) közokirat, mely d.) hitelesen tanúsítja az örökös vagy végrendeleti végrehajtói minőséget, e.) jogalapot teremt a közhitelű nyilvántartásokba való bejegyzéshez, s f.) felhasználásuk révén az öröklésben érdekelt személyek jogosulttá válnak a hagyaték kezelésére, (átadására) illetve megszerzésére.

VIII. A vizsgálat alá vett országok mindegyikének jogrendszere ismeri az elismerés megállapítására irányuló eljárást, ugyanakkor a rendelet alkalmazását megelőzően az egyes államokban eltérő volt ennek az elismerésben betöltött szerepe. Az öröklési ügyekben hozott határozatok elismerésére vonatkozó különös szabályozást korábban felülírták az államok kétoldalú elismerésre és végrehajtásra irányuló hatályban lévő nemzetközi megállapodásai.

---

¹² ANKA Tibor: A közjegyzők szerepe egy modern piacgazdaságban. *Romániai-Magyar Jogtudományi Közöny*, 2006/1. 96. o.

Az értekezés de lege feranda javaslatai

Az európai öröklési rendelet körében

- 1.) Megfontolásra érdemesnek tartanám az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés, a jogi segítségnyújtásra irányuló öröklési rendeletben megjelenő minimumgaranciák továbbfejlesztését, esetlegesen a tartási rendeletben¹³ megjelenő egy-egy szabály – költségmentesség terjedelme¹⁴ – öröklési rendeletbe történő illesztését.
- 2.) A perfüggőségi szabályok körében a Brüsszel-Ia. rendelet bíróságok egymás közti tájékoztatására irányadó rendelkezésének [29. cikk (2) bekezdése] öröklési rendeletbe történő áttemelése hatékonyabban tudná biztosítani a párhuzamos eljárások kiküszöbölését.
- 3.) A Brüsszel-Ia. rendelet perfüggőségre (és összefüggő eljárásokra) irányadó szabályai a joghatóság megállapítása során már figyelembe veszik a rendeletbe épített kikötött joghatóság intézményének kihatásait.¹⁵ Az öröklési rendelet jövőbeli módosítása során, véleményem szerint meríteni lehetne a Brüsszel-Ia. rendelet 29. cikk (1) bekezdésébe és 31. cikk (2) bekezdésébe ültetett szabályából.
- 4.) Az európai öröklési rendelet végrehajthatóvá nyilvánítás eljárás szabályai körében: A kérelmező postacíme, illetve meghatalmazott képviselőjére vonatkozó szabályozást tekintve figyelemre méltó a Brüsszel-Ia. rendelet rendelkezése, mely külön kitér a kötelező jogi képviselő esetére [41. cikk (3) bekezdés]. Az öröklési rendelet esetleges módosítása során célszerű lenne a Brüsszel-Ia. rendelet szabályozásának esetleges átültetése. Véleményem szerint e rendelkezés öröklési rendeletbe ültetésével kiküszöbölhetővé válhatnának több kontinentális jogrendszerben máig élő *donatio mortis causa* intézményének (elsősorban az alapítvány rendelkezése) különböző szabályozásából fakadó jogalkalmazói nehézségek.
- 5.) A rendelet nem differenciál a polgári peres és nemperes eljárásokban született határozatok között, ugyanakkor, ha végig tekintünk a 40. cikk szabályain, az „alperes”, a „felek” és az „igény” fogalmakon, e fogalmak mindegyike egyértelműen a peres eljárásokra utal. Véleményem szerint célszerűbb lenne az eljárásban egy tágabb alanyi kört meghatározni, esetlegesen a résztvevők fogalmát tovább differenciálni, köztük nevesítve az örökösöket, hagyományosokat, hagyatéki hitelezőket, kötelesrészt jogosultakat, hagyatéki gondnokokat és a végrendeleti végrehajtókat is. Ezáltal kifejezésre juthatna, hogy a rendelet IV. fejezetének tárgyi hatálya nemcsak a peres eljárásokban, hanem a nemperes eljárásokban hozott határozatokra is kiterjed.
- 6.) Európai öröklési jegyzék névvel egy olyan intézmény bevezetése, mely nemcsak a végintézkedésekre, hanem az öröklési eljárással összefüggő (az öröklési eljárás eredményeként kibocsátott) valamennyi határozatra és egyéb (köz)okiratra nézve tartalmaz információkat. Ezzel kiküszöbölhetővé válhatnának pl.: az olyan esetek, amikor az elfogadó („elismerő”) állam nem szerez tudomást arról, hogy a származási államban a közokirat valódiságának megtámadása iránt eljárást indítanak.

---

¹³ A Tanács 4/2009/EK rendelete a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről. Az Európai Unió Hivatalos Lapja 2009. 01. 10. L 7/1. szám

¹⁴ Különösen tartási rendelet 45. cikke.

¹⁵ A Brüsszel-Ia. rendelet 29. cikk (1) bekezdése és 31. cikk (2) bekezdése egyaránt rendelkezik a kizárólagos joghatóságot eredményező kikötött joghatóság intézményének joghatóság megállapítására vonatkozó szabályáról.

A magyar öröklési eljárás körében

1.) Hagyatéki leltár intézményéhez kötődően: az okirat bizonyító erejének terjedelme szempontjából a jegyző (leltárelőadó) által készített nyomtatvány és a közjegyző által jegyzőkönyvbe vett leltár között különbség van. Míg a jegyző által készített leltár bizonyító ereje korlátozott,¹⁶ addig véleményem szerint a közjegyző által készített leltár teljes bizonyító erővel bír. Anka Tibor megközelítése szerint a jegyző által készített leltár „nem prejudikál”, nem igazolja egyes vagyontárgyak hagyatékhoz való tartozását, a benne foglalt öröklésben érdekelti minőséget, valamint a „bejelentett igények alaposságát”, funkciója lényegében adatszolgáltatás a hagyaték közjegyző útján történő átadásához.¹⁷ Ugyanakkor véleményem szerint az öröklési eljárás során más szerepet tölt be a jegyző által, valamint a közjegyző által készített leltár.¹⁸ Meglátásom szerint a hagyatéki tárgyalás során akár a nyomtatvány formájában, akár jegyzőkönyvbe vett leltár már ténylegesen tanúsítja az örökös minőséget, valamint a hagyaték tárgyát képező vagyon, hagyatékból eredő jogok és kötelezettségek fennállását és terjedelmét.

2.) A közjegyző számára a hagyatéki tárgyalás kitűzésére nyitva álló 2 hónapos határidő meghosszabbítása lehetőségének okait a Hetv. meghatározza,¹⁹ ugyanakkor meglátásom szerint az öröklésben érdekelt személyek öröklésből fakadó jogainak gyakorlása szempontjából e jogszabályi rendelkezés túl tág teret biztosít a közjegyző számára a tárgyalás kitűzésére.²⁰ Megfontolásra érdemesnek tartanám a hatályos szabályozás megtartása mellett a közjegyző számára egy objektív határidő meghatározását (egy legvégső határnap), melynek előírását az öröklésben érdekelt személyek érdekvédelme szempontjából tartom szükségszerűnek.

3.) Álláspontom szerint az ideiglenes hatályú hagyatékátadó végzés teljes hatályúvá válása során a törvény (Hetv.) nyelvtani értelmezéséből és célkitűzéséből kell kiindulni. A Hetv. 1. §-ból eredeztetve a hagyatéki eljárás funkciója az örökösök halálával bekövetkező tulajdonátszállás örökösök javára történő biztosítása. Ennek megfelelően a Hetv. 88. §-ban előírt feltételek bekövetkezése esetén véleményem szerint a törvény nyelvtani értelmezéséből kiindulva az ideiglenes hatályú hagyatékátadó végzés *ipso iure*, a törvény erejénél fogva válik teljes hatályúvá, és a teleologikus értelmezésnek megfelelően az öröklésben érdekelt személyek javára – jogaik gyakorlásának biztosítása érdekében – e joghatás bekövetkezését a közjegyző végzéssel állapítja meg.²¹ Ezt az érvelést támasztja alá a bírói joggyakorlat is: az ideiglenes hagyatékátadás teljes hatályúvá válását a közjegyző hivatalból végzéssel állapítja meg, „[...] mely végzés a megállapításon kívül más rendelkezést nem tartalmaz”.²² „A közjegyző az

¹⁶ Szécsényi-Nagy Kristóf a leltár jelentőségét minősíti korlátozottnak, és arra mutat rá, hogy mit nem bizonyít a leltár. Lásd részletesen SZÉCSÉNYI-NAGY Kristóf: A közjegyzői nemperes eljárások. A hagyatéki eljárás. In: VARGA István (szerk.): A polgári nemperes eljárások joga. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2013. 740. p.

¹⁷ Anka (2014) i. m. 66. p.

¹⁸ A Hetv. 21. § (2)-(3) bekezdése alapján a leltározást a közjegyző végzi, ha a leltár felvételének vagy kiegészítésének szükségessége a jegyző vagy a jegyző által megbízott ügyintéző eljárása után merült fel, valamint ha a jegyző a leltárt a kötelező leltározás alá eső vagyontárgyról vagy a leltár felvételét kötelezővé tevő tényről, körülményről okiratból való tudomásszerzést követő 30 napon belül nem készíti el.

¹⁹ A Hetv. 44. § (3) bek. „A közjegyző a [...] a határidőt meghosszabbíthatja a) a kézbesítés idejének figyelembevételével, ha a tárgyalás előkészítése érdekében a megkeresést vagy az idézést külföldre kézbesíti, b) az intézkedés teljesítéséhez szükséges időre figyelemmel, ha a tárgyalás előkészítése során tudomására jutott adatok alapján a tárgyalás megtartásához további előkészítő intézkedés szükséges.

²⁰ A törvényben nevesített mindkét esetkör a tárgyalás megfelelő előkészítését szolgálja.

²¹ A közjegyző az ideiglenes hatályú hagyatékátadó végzés teljes hatályúvá válását minden esetben végzéssel állapítja meg.

²² BH1996. 482.

ideiglenes hatályú hagyatékátadó végzéséhez kötve van, attól eltérő tartalommal a hagyatékátadás teljes hatályúvá válását sem állapíthatja meg [...]”²³

4.) Míg az európai öröklési bizonyítvány hatályának felfüggesztése tárgyában hozott végzés ellen a Hetv. 110. § (2a) bekezdés alapján fellebbezésnek van helye, addig az európai öröklési bizonyítványt módosító vagy visszavonó végzés elleni jogorvoslat lehetőségéről a Hetv. hallgat. Véleményem szerint az európai öröklési rendelet 72. cikkében biztosított széleskörű jogorvoslathoz való jogra tekintettel, a Hetv. kiegészítésére lenne szükség az európai öröklési bizonyítványt módosító vagy visszavonó végzés elleni jogorvoslatok tekintetében.

Az értekezés alapvető célkitűzésére adott válaszok

Az öröklési rendelet által felszámolt eljárásjogi akadályok

1.) Az értekezés végkövetkeztetéseként megállapítható, eljárásjogi szempontból vizsgálva a rendelet joghatósági szabályai és az európai öröklési bizonyítvány intézménye által kiküszöbölhetővé válnak ugyanazon hagyaték tárgyát képező különböző tagállamokban fekvő vagyontárgyakra lefolytatott párhuzamos öröklési eljárások.

2.) A bírósági határozatok elismerése és végrehajthatósága körében a rendeleti szintű jogforrásból eredő jogegységesítő szabályozás az elismerés formájára, az elismerés megtagadási okokra, és az *exequatur eljárás* feltételeinek meghatározására irányul, ezáltal biztosítva a külföldi határozatokhoz kapcsolódó joghatások belföldön történő (egységes szempontok szerinti) érvényesülését.

3.) Külön eljárás lefolytatása nélkül elfogadhatóvá válnak más tagállamok által kiállított közokiratok és bíróság által jóváhagyott egyezségek.

Az öröklés rendelet által fel nem számolható eljárásjogi akadályok

1.) A hagyaték egysége elvének általános rendezőelvvé deklarálása ellenére a jogválasztás intézménye miatt nem zárható ki maradéktalanul a hagyaték feldarabolása elvének alkalmazhatósága.

2.) A rendelet összetett joghatósági rendszere ellenére harmadik államok viszonylatában nemzetközi érintettség esetén nem akadályozható meg párhuzamos eljárások lefolytatása.

3.) Az egyes tagállamok által öröklési ügyekben kiállított közokiratoknak eltérő bizonyító erőt tulajdonítanak, álláspontom szerint nem alakítható ki egy olyan akár elektronikus, akár papír alapú formanyomtatvány, amely valóban segítséget nyújthat egy tagállam hatósága, vagy valamely igazságügyi jogosítványokkal felruházott személye vagy szervezete számára, hogy egy másik tagállam jogrendszerének átfogó ismerete nélkül a közokirat származási állama szerinti bizonyító erejét ténylegesen megismerhesse, és saját (címezett) jogrendszere szerint megítélhesse.

---

²³ BH1985. 27.

2. A hasznosítás lehetőségei

- Az értekezés lehetővé teszi az öröklési rendelet megalapozott, több szempontrendszerű kritikai szemléletű értékelését.
- Az összehasonlító elemzésben feltárt öröklési eljárások szabályozásának bemutatása segítséget nyújthat az öröklésben érdekelt személyek számára jogaik hatékonyabb érvényesítéséhez különösen olyan határon átnyúló öröklési ügyekben, ahol a haláleset 2015. augusztus 17-t megelőzően következett be.
- A rendelet hatályba lépését követően induló öröklési eljárásokban az öröklési bizonyítvány intézményében rejlő lehetőségekre való rámutatás révén felhívja az igényérvényesítők figyelmét igényeiknek leginkább megfelelő nemperes eljárás kiválasztására.
- Az öröklési eljárást lefolytató vagy eljárásban részes jogalkalmazók számára eszköz lehet a rendelet átfogó értelmezéséhez, szabályainak gyakorlatban való megfelelő alkalmazásához, elősegítve az egységes joggyakorlat kialakítását.
- A disszertáció rámutat az öröklési rendelet szabályainak az egyes magyar jogintézményekre gyakorolt várható hatásaira.
- Az öröklési eljárás fejlődési tendenciái feltárása révén a jogalkotó(k) számára eszköz lehet, és egyben segítséget nyújthat az öröklési mind anyagi, mind eljárásjogot érintő jogfejlesztéshez.

IV. Az értekezés témakörével összefüggő publikációk jegyzéke

Magyarországon megjelent tanulmányok:

1. Az európai öröklési rendelet tervezete. *Glossa Iuridica*, III. évfolyam, 2012/1. szám 99-103. pp.
2. Az alapítvány és a végintézkedés kapcsolata a hagyatéki eljárásról szóló törvény fényében. In. VEREBÉLYI, Imre (szerk.): Az állam és jog alapvető értékei a változó világban. Konferenciakötet. Győr, SZE-ÁJK, 2012. 193-200. pp.
3. Közjegyzők új szerepben? A mediációs irányelv és az európai öröklési rendelet hatása a hagyatéki eljárás rendszerére. In. CSÁKI-HATALOVICS, Gyula – DERES, Petronella – KUN, Attila – MISKOLCZI BODNÁR, Péter – PÁKOZDI, Csaba – RIXER, Ádám (szerk.): Jog és Állam. 18. szám, Budapest, KRE-ÁJK Patrocinium Kiadó, 2013. 212-219. pp.
4. A hagyatéki vagyon átszállása az Egyesült Királyságban. *Magyar Jog*, 2014/4. 241-245. pp.
5. Öröklési eljárás Hollandiában. *Iustum Aequum Salutare*, 2014/1. 221-229. pp.
6. Öröklési eljárás Németországban. *Közjegyzők Közlönye*, 2014/4. 14-24. pp.
7. Hagyatéki gondnok avagy végrendeleti végrehajtó – Az öröklési rendelet fogalomrendszerének új aspektusai. In. HARSÁGI, Viktória – RAFFAI, Katalin – SURI, Noémi: Új jogalkotási perspektívák és tendenciák Magyarországon és az Európai Unióban. Budapest, Pázmány Press, 2014. 267-275. pp.
8. Gleichlauf von Forum und Ius mint az öröklési rendelet szabályozási metódusa. In. SZABÓ, Sarolta (szerk.): Bonas Iuris Margaritas Quaerens. Emlékkötet A 85 éve született Bánrévy Gábor tiszteletére. Budapest, Pázmány Press, 2015. 333-345. pp.
9. A hagyaték átadására irányuló eljárás Ausztriában. *Magyar Jog*, 2015/4. 306-311. pp.
10. A határon átnyúló öröklési ügyekben kiadott közokiratok szabályozása. In. HARSÁGI, Viktória – RAFFAI, Katalin – SURI, Noémi – SZABÓ, Sarolta (szerk.): Határon átnyúló viták rendezése: törekvések és megoldások. Budapest: Pázmány Press; PPKE JÁK, 2015. 207-219. pp.
11. Az európai öröklési bizonyítvány mint a határon átnyúló jogérvényesítés eszköze. *Magyar Jog*, 2016/6. 352-358. pp.
12. Haláleset folytán történő tulajdonszerzés Olaszországban. *Közjegyzők Közlönye*, 2016/3. 5-13. pp.

Külföldön megjelent tanulmányok:

13. Change in the role of notaries public? Effects of the integrational legislation on the execution of a last will and testament. In. International conference of PhD students and young researchers, The interaction of national legal systems 2013. /Conference papers/. <http://www.tf.vu.lt/en/science/researchers-conference> 324-331. p.

Szakfordítás:

14. HORVÁTH, E. Írisz – SURI, Noémi: FRODL, Susanne: Úton egy megvalósult jogi álom felé a nemzeti jogi hagyományokra tekintettel? Az európai öröklési rendelet. In. HARSÁGI, Viktória – RAFFAI, Katalin – SURI, Noémi: Új jogalkotási perspektívák és tendenciák Magyarországon és az Európai Unióban. Budapest, Pázmány Press, 2014. 51-91. pp.